

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ГЕОГРАФІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТУ**
Кафедра фізичної географії та раціонального природокористування

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан географічного факультету
 /Іван КАЛИНИЧ/
« 30 » *серпня* 2022 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ФІЗИЧНА ГЕОГРАФІЯ УКРАЇНИ ТА МЕТОДИКА ЇЇ НАВЧАННЯ**

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	014 Середня освіта
Предметна спеціальність	014.07 Середня освіта. Географія
Освітня програма	“Географія”
Статус дисципліни	обов’язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**» для здобувачів вищої освіти галузі знань **01 Освіта/Педагогіка** спеціальності **014 Середня освіта**, предметної спеціальності **014.07 Середня освіта. Географія**, освітньої програми «**Географія**».

Розробники: Карабінюк Микола Миколайович – к. геогр. н., старший викладач кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри фізичної географії та раціонального природокористування

протокол № 11 від «23» червня 2022 р.

Завідувач кафедри: Степан ПОП

Схвалено методичною комісією географічного факультету

протокол № 10 від «29» червня 2022 р.

Голова методичної комісії: Людвіг ПОТИШ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 6,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 195	4-й	4-й
Кількість модулів – 4	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 3/3 самостійної роботи студента – 4/4	VII/VIII	VII/VIII
	Лекції:	
	50 год.	22 год.
	Практичні (семінарські):	
	30 год.	8 год.
Вид підсумкового контролю: залік, диф. залік для курсової роботи, екзамен	Індивідуальна робота	
	30 год.	30 год.
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	85 год.	135 год.

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**» є поглиблене й всебічне вивчення просторово-часових закономірностей територіальної диференціації природних умов та ресурсів на території України у розрізі фізико-географічних одиниць та окремих регіонів, а також освоєння підходів та методів представлення інформації на уроках географії.

Особливу увагу приділено компонентному аналізу природного середовища території України, вивченню особливостей рівнинних та гірських ландшафтів, зокрема – структури, закономірностей розвитку під впливом природних та антропогенних факторів, своєрідності використання тощо. Також важливим завданням навчальної дисципліни є ознайомлення студентів із екологічною ситуацією та принципами охорони природного середовища в Україні, що сприяє фаховому розвитку та підвищенню національної свідомості. На заняттях студенти також засвоюють особливості розробки та ведення уроків географії у ЗЗСО, а також ознайомлюються із засобами і технологіями використання географії інформації для пояснення фізико-географічних рис території України.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- ❖ Оволодіти знаннями про природні умови та ресурси території України, аналізувати їхні особливості просторового розміщення, сучасний стан та ін.;
- ❖ Навчити студентів простежувати закономірності взаємодії та взаємозв'язку між природними компонентами (геологічною і геоморфологічною будовами, рельєфом, кліматом, поверхневими та підземними водами, ґрунтово-рослинним покривом тощо) та системою природокористування в Україні;
- ❖ Засвоїти знання про особливості функціонування і розвитку рівнинних та гірських ландшафтів України, їх господарське освоєння, модифікацію, а також інформацію про принципи та підходи до фізико-географічного поділу території;
- ❖ Ознайомитися із принципами та методичними підходами навчання фізичної географії України в ЗЗСО, а також можливостями, засобами та формами представлення фізико-географічної інформації на уроках географії різного типу.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК 3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 4. Здатність працювати в команді

ЗК 5. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 7. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК 8. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК 9. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).

Фахові та предметні (спеціальні) компетентності (ФК, ПК):

ФК 1. Здатність до формування в учнів ключових і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків.

ФК 2. Володіння основами цілепокладання, планування та проектування процесу навчання учнів.

ФК 3. Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів.

ФК 4. Здатність до пошуку ефективних шляхів мотивації дитини до саморозвитку (самовизначення, зацікавлення, усвідомленого ставлення до навчання).

ФК 6. Здатність здійснювати виховання на уроках і в позакласній роботі, виконувати педагогічний супровід процесів соціалізації учнів та формування їхньої культури.

ФК 7. Здатність до критичного аналізу, діагностики й корекції власної педагогічної діяльності, оцінки педагогічного досвіду.

ПК 1. Здатність усвідомлювати сутність взаємозв'язків між природним середовищем і людиною, розуміти та пояснювати стратегію сталого розвитку людства

ПК 2. Здатність доцільно і критично використовувати географічні поняття, концепції, парадигми, теорії, ідеї, принципи для пояснення письмовими, усними та візуальними засобами явищ і процесів на різних просторових рівнях (глобальному, регіональному, державному, локальному).

ПК 3. Здатність застосовувати базові знання з природничих та суспільних наук у навчанні та професійній діяльності при вивченні Землі (світу), материків і океанів, України.

ПК 4. Здатність розуміти та пояснювати особливості природних компонентів і об'єктів у сферах географічної оболонки, взаємозв'язки в ландшафтах.

ПК 5. Здатність пояснювати закономірності територіальної організації суспільного виробництва, просторових процесів і форм організації життя людей.

ПК 6. Здатність встановлювати роль і місце України у сучасному світі в контексті географічних чинників її розвитку, аналізувати й пояснювати особливості геопросторової організації природи, населення і господарства України та свого регіону.

ПК 7. Здатність реалізовувати краєзнавчий підхід на уроках географії, у позакласній і позашкільній роботі з учнівською молоддю.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**» є опанування таких навчальних дисциплін (НД) освітньої програми «Географія», зокрема:

ОК 16	Ґрунтознавство з основами географії ґрунтів
ОК 17	Метеорологія та кліматологія
ОК 18	Загальна гідрологія
ОК 19	Геоморфологія та палеогеографія плейстоцену
ОК 20	Біогеографія
ОК 21	Ландшафтознавство
ОК 22	Фізична географія материків і океанів та методика її навчання
ОК 30	Методика викладання географії в закладах загальної середньої освіти
ОК 34	Географічний практикум

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Географія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (РН):

Програмні результати навчання	Шифр РН
<i>Знає</i> основні історичні етапи розвитку предметної області.	РН 1
<i>Знає</i> та <i>розуміє</i> принципи, форми, сучасні методи, методичні прийоми навчання предмета в закладах загальної середньої освіти (рівень базової середньої освіти).	РН 3
<i>Знає</i> та <i>розуміє</i> особливості навчання різнорідних груп учнів, <i>застосовує</i> диференціацію навчання, організовує освітній процес з урахуванням особливих потреб учнів.	РН 4
Уміє оперувати базовими категоріями та поняттями спеціальності.	РН 5
<i>Добирає</i> і <i>застосовує</i> сучасні освітні технології та методики для формування предметних компетентностей учнів і здійснює самоаналіз ефективності уроків.	РН 8
<i>Усвідомлює</i> цінність захисту незалежності, територіальної цілісності та демократичного устрою України.	РН 12
<i>Знає</i> та <i>розуміє</i> основні концепції, парадигми, теорії та загальну структуру	РН 13

географії, предмет її дослідження, місце і зв'язки в системі наук, етапи історії розвитку географічної науки	
<i>Пояснює</i> просторову диференціацію географічної оболонки і географічного середовища на глобальному, регіональному та локальному територіальних рівнях.	PH 14
<i>Описує</i> основні механізми функціонування природних і суспільних територіальних комплексів, окремих їхніх компонентів, класифікує зв'язки й залежності між компонентами, знає причини, перебіг і наслідки процесів, що відбуваються в них.	PH 15
<i>Пояснює</i> зміни, які відбуваються в географічному середовищі під впливом природних і антропогенних чинників, <i>формулює</i> наслідки й детермінанти в контексті концепції сталого розвитку людства.	PH 16
<i>Формує</i> в учнів уміння користуватися географічною та картографічною мовою в навчальному процесі, застосовувати алгоритми користування друкованою і цифровою картографічною продукцією при характеристиці окремих географічних об'єктів і територій.	PH 17
<i>Застосовує</i> базовий поняттєвий, термінологічний, концептуальний апарат географії, її теоретичні й емпіричні досягнення на рівні, що дозволяє інтерпретувати природно-географічні та суспільно-географічні явища і процеси, пов'язувати й порівнювати різні погляди на проблемні питання сучасної географії.	PH 18
<i>Уміє</i> характеризувати природні ландшафти і регіони, пояснювати їхні особливості та взаємозв'язки, сформовані географічним положенням й іншими географічними чинниками (зокрема під час навчальних польових практик).	PH 19
<i>Характеризує і оцінює</i> природні умови і ресурси, населення та господарство України, її роль і місце в сучасних суспільно-географічних процесах у світі; <i>знає і розуміє</i> географічні особливості свого адміністративного регіону.	PH 21
<i>Знає, розуміє і демонструє здатність реалізовувати</i> теоретичні й методичні засади навчання географії для виконання освітньої програми в базовій середній школі.	PH 22
<i>Дотримується сам</i> під час польових навчальних практик <i>та формує</i> відповідальне ставлення учнів до природи, повагу до культурних цінностей і традицій місцевого населення під час екскурсій, походів і експедицій з учнівською молоддю.	PH 24

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
⇒ Студент повинен знати теоретико-методичні основи навчальної дисципліни, розуміти її зв'язок та місце з іншими елементами системи географічних наук; ⇒ Володіти сучасною термінологією і змістом основних понять та положень навчального курсу; ⇒ Знати основні історичні етапи фізико-географічного вивчення території України та володіти актуальними відомостями про сучасні досягнення у вивчення та освоєння природних умов та ресурсів держави; ⇒ Розуміти основні підходи до вивчення природного середовища та сучасні концепції збалансованого природокористування; ⇒ Вміти проаналізувати власні емпіричні спостереження та досвід для визначення сучасного стану й особливостей використання природних умов в Україні в умовах локальних антропогенних навантажень та глобальних змін властивостей географічної оболонки.	PH 1, PH 4, PH 5, PH 13, PH 18
⇒ Володіти матеріалом дисципліни та вміти застосувати знання про фізико-географічні особливості території України для організації й безпосереднього проведення у закладах середньої освіти; ⇒ Використати сучасні технології для представлення картографічного матеріалу про територіальну диференціацію природних умов та ресурсів України, аналізувати за співставленням карт про взаємозв'язки у природному середовищі та	PH 3, PH 4, PH 8, PH 17,

<p>промисловості, господарстві тощо.</p> <p>⇒ Здатний застосувати сучасні геоінформаційні технології та платформи інтерактивних і цифрових карт у навчальному процесі;</p> <p>⇒ Знати умовні позначення та обов'язкові елементи різноманітних топографічних і тематичних, алгоритми створення гіпсометричних та ландшафтних профілів тощо;</p> <p>⇒ Застосувати набуті теоретичні знання про організацію системи природокористування та сучасний стан природоохоронної справи в Україні для розробки практичних самостійних науково-пошукових завдань у закладах середньої освіти;</p> <p>⇒ Визначати у польових умовах мінерально-петрографічні та геологічні характеристики природних об'єктів, діагностувати кліматичні та гідрологічні особливості території, ґрунтово-рослинні та ландшафтні особливості місцевості з метою проведення навчальних учнівських експедицій, лабораторних занять на спеціалізованих майданчиках середніх навчальних закладів тощо.</p>	<p>PH 22, PH 24</p>
<p>⇒ Знати регіональні особливості природи та усвідомлює цінність природних ресурсів для розвитку України та підтримання її незалежності – соціально-економічної, енергетичної політичної тощо;</p> <p>⇒ Визначити рівень господарського освоєння території України та його вплив на екологічну ситуацію;</p> <p>⇒ Охарактеризувати загальні принципи та можливості реалізації концепції сталого розвитку України та окремих її регіонів на основі наявного природо-ресурсного потенціалу, ландшафтного різноманіття, сучасного господарського освоєння території тощо.</p> <p>⇒ Аналізувати природні особливості та інтенсивність антропогенного навантаження на прикладі свого адміністративного регіону.</p> <p>⇒ Обґрунтувати сучасні напрями вирішення екологічних проблем в Україні та окреслити модель екологічного розвитку держави.</p>	<p>PH 12, PH 21</p>
<p>⇒ Дати характеристику кожного компонента (тектонічна та геологічна будова, клімату, води, рослинного і тваринного світу, ґрунтів) природи України та пов'язаних із ними природних ресурсів (мінеральних, кліматичних, водних та ін.);</p> <p>⇒ Оцінити і охарактеризувати особливості фізико-географічного положення України;</p> <p>⇒ Охарактеризувати особливості формування та розподіл корисних копалин на території України;</p> <p>⇒ Охарактеризувати закономірності змін та чинники формування клімату рівнинної та гірської частин України, особливості основних його елементів та кліматичних ресурсів;</p> <p>⇒ Обґрунтувати основні принципи комплексного фізико-географічного районування та особливості ландшафтів України і їх систематику;</p> <p>⇒ Оцінити закономірності поширення природних ресурсів на території України та їх забезпечення у розрізі адміністративних і фізико-географічних одиниць та окремих регіонів тощо.</p>	<p>PH 14, PH 15, PH 16, PH 19</p>

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Методи навчання: словесні (лекція, пояснення, бесіда, розповідь, інструктаж), практичні (практична робота), наочні (ілюстрації, демонстрації).

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з дисципліни є: виконання індивідуальних навчально-дослідницьких завдань під час практичних занять та самостійної роботи, виконання тестових завдань при поточному контролі, модульні контрольні роботи; виступи з доповідями та презентаціями на захисті курсових робіт; усний підсумковий іспит.

Самостійна робота включає: опрацювання теоретичних положень навчальної дисципліни за

результатами прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем питань передбачених для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення наукової літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовку до практичних занять (формування доповідей для виступу); узагальнення вивченого матеріалу перед іспитом.

До індивідуальної роботи у процесі вивчення навчальної дисципліни відносяться навчально-дослідні завдання, зокрема написання курсової роботи за обраною студентом тематикою.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усне опитування на практичних заняттях.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота та тестування.

Форма підсумкового семестрового контролю: залік, диф. залік з курсової роботи, екзамен в усній формі.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	50	100
12	12	12	14		

T1, T2 ... – теми практичних робіт

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T5	T6	T7	T8	50	100
12	12	12	14		

T1, T2 ... – теми практичних робіт

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 3)

Поточне оцінювання та самостійна робота			Модульна контрольна робота	Сума
T9	T10	T11	50	100
15	20	15		

T1, T2 ... – теми практичних робіт

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 4)

Поточне оцінювання та самостійна робота				Модульна контрольна робота	Сума
T12	T13	T14	T15	50	100
12	12	12	14		

T1, T2 ... – теми практичних робіт

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2		Модуль 3		Модуль 4	
	Кількість	Макс. кількість балів (сумарна)	Кількість	Макс. кількість балів (сумарна)	Кількість	Макс. кількість балів (сумарна)	Кількість	Макс. кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	4	50	4	50	3	50	4	50
Модульна контрольна робота	1	50	1	50	1	50	1	50
Разом		100		100		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу, який головно проводиться з метою оцінки результатів навчання студентів на визначених його етапах. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**» проводиться двічі на семестр, згідно з розкладом модульних контролів визначених навчальною частиною за робочими навчальними планами в межах годин, які відведені на практичні заняття. До виконання модульної роботи допускаються студенти, які виконали усі практичні роботи, що передбачені програмою дисципліни. До початку модульної контрольної роботи студенти мають мати поточні підсумкові бали за виконання практичних робіт.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає виконання студентом завдань трьох рівнів складності: перший – 5 тестів (2 бали за кожен правильну відповідь (разом 10 балів)); другий – 2 терміни (5 балів за повне визначення кожного терміну (разом 10 балів)); третій – 2 теоретичні запитання (15 балів за вичерпну відповідь кожного запитання (разом 30 балів)). Максимальна кількість балів одержаних під час модульної контрольної роботи становить 50 балів.

Перескладання підсумкового модульного контролю студентами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Після завершення другого модульного контролю викладач оголошує загальну кількість балів накопичених студентом за семестр навчання. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то залік, а в наступному семестрі – екзамен, може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення результатів. У разі якщо студент бажає поліпшити свою оцінку, він складає екзамен за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому, у підсумкову оцінку не враховуються (не додаються) бали накопичені студентом впродовж навчального семестру.

Критерії оцінювання модульного циклу

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка національна та ECTS	Критерії оцінювання
90 – 100	Відмінно (A)	Студент дає абсолютно правильні відповіді на теоретичні питання з викладенням оригінальних висновків, отриманих на основі програмного, додаткового матеріалу та нормативних документів. При виконанні практичного завдання студент застосовує системні знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
82-89	Добре (B)	Студент повністю розкрив теоретичні питання на основі програмного та додаткового матеріалу. При виконанні практичних завдань студент застосовує узагальнені знання навчального матеріалу, передбачені навчальною програмою.
74-81	Добре (C)	Студент повністю розкрив теоретичні питання, а програмний матеріал викладено у відповідності до вимог. Практичні завдання виконані в цілому правильно, але мають місце окремі неточності.
64-73	Задовільно (D)	Студент розкрив теоретичні питання, але при викладенні програмного матеріалу допущені окремі помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається помилок, за рахунок недостатнього розуміння матеріалу.
60-63	Задовільно (E)	Студент неповністю розкрив теоретичні питання, відповідь містить суттєві помилки. При виконанні практичних завдань студент припускається значних помилок, а виконання завдань викликає значні труднощі у студента.
35-59	Незадовільно (FX)	Студенту не розкрив теоретичні питання і не може виконати практичні завдання. Як правило, такий студент виявляє здатність до викладення думки лише на елементарному рівні.
0-34	Незадовільно (F)	Студенту не виконав навчальну програму або якийсь елемент її складової, має фрагментарні знання, які не дозволяють розкрити теоретичні питання і виконати практичні завдання.

Критерії оцінювання курсової роботи

Оцінювання курсової роботи проводиться за чотирма основними критеріями, які представлені нижче у таблиці.

Структура критерій оцінювання курсової роботи

Предмет оцінювання		Можливий максимальний бал
1	Змістове наповнення та оформлення роботи	40
2	Доповідь	20
3	Презентація	20
4	Захист роботи та вичерпність відповідей на запитання комісії	20
Загальна оцінку за курсову роботу		100

Загальним балом за виконання курсової роботи є сума балів вище названих критерій, проводиться у формі диференційованого заліку.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Семестровий контроль з дисципліни «Фізична географія України та методика її навчання» проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в усній формі за змістом та структурою екзаменаційних білетів (попередньо затверджених на засіданні кафедри), які цілісно охоплюють навчальний матеріал, визначений робочою навчальною програмою дисципліни.

Впродовж семестру студенти мають можливість набрати від 0 до 100 балів, що переводиться у національну шкалу оцінювання і, відповідно, у шкалу ECTS. Якщо студент набрав 60 і більше балів, то екзамен може бути виставлений за результатами модульних контролів на момент оголошення їх результатів. Під час підсумкового семестрового контролю студент, який набрав більше 60 балів, має право підвищити свою оцінку складаючи іспит і, незважаючи на успішність спроби, його оцінка не може бути нижчою від суми балів накопичених впродовж навчального семестру. Підсумкова оцінка з дисципліни визначається викладачем головно на основі оцінювання відповідей на питання екзаменаційних білетів з урахуванням балів, отриманих за відповіді на додаткові питання.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C	задовільно	
64-73	D		
60-63	E	незадовільно	не зараховано
35-59	FX		
0-34	F		

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1

Тема 1. Вступ до курсу. Географічне положення України.

Об'єкт, предмет, методи досліджень, структура фізичної географії. Зміст, наукове і практичне значення курсу. Сучасні напрями фізико-географічного вивчення території України. Особливості географічного положення України та його вплив на природні умови. Загальні риси кордонів та території України.

Тема 2. Фізична географія України як шкільний курс.

Актуальність та предмет шкільного курсу «Фізична географія України» в ЗЗСО. Структура шкільного курсу. Теоретико-методологічні основи викладання шкільного курсу. Дидактичний комплекс до вивчення розділів і тем курсу.

Тема 3. Розвиток і сучасні риси тектонічної та геологічної будови України. Мінерально-сировинні ресурси.

Тектонічна будова території України. Характеристика головних тектонічних структур. Етапи історії геологічного розвитку. Дочетвертинні відклади та сучасна геологічна будова. Палеогеографічні умови антропогену. Поширення четвертинних відкладів. Характеристика мінерально-сировинних ресурсів України. Сейсмічність території України.

Тема 4. Геоморфологічна будова та рельєф України.

Чинники рельєфоутворення. Загальна характеристика рельєфу України. Орографічні та гіпсометричні особливості рівнин України. Гірські системи Українських Карпат та Кримські гори. Особливості геоморфологічної будови України. Різновиди морфоструктур та морфоскульптур. Генетичні типи рельєфу та їх поширення в Україні.

Тема 5. Організація тематичних занять про геолого-геоморфологічну будову України у ЗЗСО.

Форми занять та їх різновиди. Організація та планування тематичних занять. Інформаційна база уроків про геолого-геоморфологічну будову України. Тематичні карти. Демонстраційні матеріали та інтерактивні засоби навчання. Тематичні навчально-тренінгові платформи.

Модуль 2

Тема 6. Кліматичні умови території України.

Кліматотвірні чинники та їх характеристика. Загальна характеристика клімату України. Аналіз кліматичних умов за елементами: температура повітря й ґрунту, вологість повітря, хмарність, атмосферні опади, атмосферний тиск, вітер, випаровування й випаровуваність. Сніговий покрив. Особливості висотної диференціація клімату в Україні.

Тема 7. Сезонність погодних умов. Кліматичне районування.

Передумови формування сезонних змін погодних умов та клімату. Поняття про кліматичні пори року. Загальна характеристика пір року в Україні. Річний розподіл погодних умов і метеорологічних процесів та явищ. Стихійні погодні явища. Кліматичне районування України. Сучасні тенденції змін клімату та їх прояви на території України.

Тема 8. Кліматичні ресурси України.

Загальна характеристика кліматичних ресурсів України. Сонячна радіація та термічний режим. Геліоенергетичні ресурси. Вітроенергетичні ресурси. Територіальний розподіл кліматичних ресурсів. Агрокліматичне районування території України. Біокліматичні та рекреаційні ресурси клімату. Сучасний стан та перспективи освоєння кліматичних ресурсів.

Тема 9. Поверхневі води України.

Характеристика поверхневих вод України. Загальні особливості гідрографічної мережі. Гідрографічна та гідрологічна характеристика річок. Канали та їх особливості. Озера та водосховища, їх використання та екологічні проблеми. Болота, їх особливості та поширення. Зрошувально-обводнювальні і осушувальні системи України.

Тема 10. Підземні води України. Водозабезпеченість та використання водних ресурсів.

Підземні та ґрунтові води України. Водоресурсний потенціал. Регіональний аналіз забезпеченості водними ресурсами. Роль і значення водних ресурсів у господарстві. Господарське та промислове використання вод. Мінеральні джерела та їх бальнеологічне значення. Проблеми раціонального використання та збереження водних ресурсів. Гідрологічне районування території України

Тема 11. Моря України та їх ресурси.

Загальна характеристика Чорного та Азовського морів. Характеристика берегової лінії та її елементи. Біологічні, мінеральні та рекреаційні ресурси морів. Природні ресурси морів та їх народногосподарське значення. Проблеми раціонального використання природних умов і ресурсів морів, відтворення їх біологічного потенціалу. Екологічні проблеми морських басейнів.

Тема 12. Організація тематичних занять про гідро-кліматичні умови території України у ЗЗСО.

Форми занять та їх різновиди. Організація та планування тематичних занять. Методичні особовості ведення занять. Інформаційна база уроків про кліматичні умови та водні ресурси України. Тематичні карти. Демонстраційні матеріали та інтерактивні засоби навчання. Тематичні навчально-тренінгові платформи.

Модуль 3

Тема 13. Ґрунтовий покрив України.

Чинники ґрунтоутворення. Особливості формування ґрунтового покриву в Україні. Типологія та поширення ґрунтів України. Особливості зональної диференціації ґрунтів України. Азональні ґрунти. Ґрунти Українських Карпат і Кримських гір. Агроґрунтове районування України

Тема 14. Земельні ресурси України.

Земельний фонд України та його складові. Класифікація земельних ресурсів. Структура сільськогосподарських угідь України. Економічна оцінка земельних ресурсів. Сучасний стан та використання земельних ресурсів. Екологічний стан ґрунтів. Меліорація та рекультивация земель.

Тема 15. Рослинний покрив та тваринний світ України.

Загальна характеристика рослинного покриву України. Видовий склад флори. Закономірності у поширенні типів лісів, степів, луків, тощо. Геоботанічне районування України. Загальна характеристика тваринного світу України. Основні біотопи. Зоогеографічне районування України.

Тема 16. Біологічні ресурси України.

Поняття про біологічні ресурси. Загальна характеристика біорізноманіття в Україні. Лісовий фонд України та його територіальна диференціація. Стан використання та охорона водно-болотних угідь. Луки та пасовища. Мисливські угіддя. Антропогенний вплив на біологічні ресурси в Україні. Проблеми збереження та охорона.

Тема 17. Ландшафти України: генезис, розвиток та класифікація.

Генезис та розвиток ландшафтів України. Палеоландшафти та їхня трансформація. Формування сучасних рис ландшафтів України. Особливості ландшафтної структури. Принципи виділення та класифікація ландшафтів України. Фізико-географічне районування України.

Тема 18. Рівнинні ландшафтні структури України.

Зональна диференціація ландшафтних структур рівнинної частини України. Чинники формування ландшафтної структури та межі регіональних фізико-географічних одиниць рівнинної частини України (зон, підзон, країв та ін.). Комплексна характеристика та ландшафтна структура ландшафтних зон України (мішаних лісів, широколистяних лісів, лісостепова, степова), особливості їх розмежування та фізико-географічного поділ.

Тема 19. Гірські ландшафтні структури України.

Особливості та морфологічна структура гірських ландшафтів. Ландшафтна ярусність, секторність та інші властивості гірських ландшафтів Українських Карпат та Кримських горах. Систематика ландшафтів та особливості фізико-географічне районування Українських Карпат та Кримських гір. Комплексна характеристика фізико-географічних одиниць Українських Карпат та Кримських гір. Особливості поширення сучасних фізико-географічних процесів.

Тема 20. Ландшафтне різноманіття України.

Поняття про ландшафтне різноманіття. Види та способи метризації ландшафтного різноманіття. Ландшафтне різноманіття України та особливості його формування. Вплив господарської діяльності на ландшафтне різноманіття України та проблеми його збереження.

Тема 21. Організація та проведення тематичних занять про ґрунтово-біотичні особливості та ландшафти України у ЗЗСО

Форми занять та їх різновиди. Організація та планування тематичних занять. Інформаційна база уроків про ґрунтово-рослинний покрив та біологічні ресурси України. Тематичні карти. Демонстраційні матеріали та інтерактивні засоби навчання. Тематичні навчально-тренінгові платформи.

Модуль 4

Тема 22. Природні рекреаційні ресурси України.

Поняття про рекреаційні ресурси та їх класифікація. Природні рекреаційні ресурси та їх оцінка. Геолого-оротографічні, кліматичні, водні, бальнеологічні, біотичні, ландшафтні рекреаційні ресурси України. Рекреаційне природокористування. Просторовий розподіл природних рекреаційних ресурсів України. Рекреаційне районування України.

Тема 23. Природно-ресурсний потенціал України та його територіальна диференціація.

Поняття про природно-ресурсний потенціал (ПРП). Компонентна структура та розподіл ПРП у фізико-географічних регіонах (адміністративних областях) України. Стратегічні види природних ресурсів України. Використання природних ресурсів у господарстві. Вплив природних ресурсів на галузеву структуру господарства та промисловість.

Тема 24. Сучасні негативні фізико-географічні процеси на території України.

Фактори розвитку та різновиди сучасних негативних фізико-географічних процесів на території України. Особливості прояву та ландшафтна диференціація геолого-геоморфологічних, гідро-кліматичний та біотичних фізико-географічних процесів. Антропогенний фактор розвитку та боротьба з сучасними фізико-географічними процесами в Україні.

Тема 25. Геоекологічна ситуація в Україні.

Історія господарського освоєння території України. Сучасні прояви антропогенної трансформації та забруднення компонентів довкілля (атмосферне повітря, підземні та поверхневі води, ґрунтово-рослинний покрив тощо). Поводження з відходами та небезпечними хімічними речовинами. Радіаційна ситуація. Надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру. Екологічні небезпеки в умовах війни в Україні.

Тема 26. Охорона природи в Україні. Природоохоронні території.

Поняття про природно-заповідний фонд. Класифікація об'єктів ПЗФ. Загальна характеристика природно-заповідного фонду України. Природно-заповідні установи міжнародного і національного значення. Пам'ятки неживої природи. Мережа геопарків. Оптимізація природно-заповідного фонду та формування екомережі.

Тема 27. Організація тематичних занять про геоекологічну ситуацію та збереження природи в Україні в ЗЗСО.

Сутність формування геоекологічної компетентності учнів ЗЗСО. Форми занять та їх різновиди. Організація та планування тематичних занять. Інформаційна база уроків. Тематичні карти. Демонстраційні матеріали та інтерактивні засоби навчання. Тематичні навчально-тренінгові платформи.

Тема 28. Методичні основи викладання шкільного курсу «Фізична географія України».

Сучасні підходи до викладання шкільного курсу. Методичні прийоми навчання та організації уроків. Поняття та дидактичні можливості опорно-інформаційних схем. Принципи розробки уроків з курсу в ЗЗСО. Елементи досліджень на уроках географії в школах. Шкільне географічне краєзнавство. Проблеми та перспективи розвитку шкільного курсу.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Денна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
7-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Вступ до курсу. Географічне положення України	7	2	2			4

Тема 2. Фізична географія України як шкільний курс	7	2				4
Тема 3. Розвиток та сучасні риси тектонічної та геологічної будови України. Мінерально-сировинні ресурси.	8	2	2			4
Тема 4. Геоморфологічна будова та рельєф України	8	2	2			4
Тема 5. Організація та проведення уроків про геолого-геоморфологічну будову України у ЗЗСО	7	2	1			4
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	38	10	8	-	-	20
Модуль 2						
Тема 6. Кліматичні умови території України	8	2	2			5
Тема 7. Сезонність погодних умов. Кліматичне районування	7	2				4
Тема 8. Кліматичні ресурси України	7	2	2			3
Тема 9. Поверхневі поди України	8	2				5
Тема 10. Підземні води України. Водозабезпеченість та використання водних ресурсів	7	2	2			4
Тема 11. Моря України та їх ресурси	7	2				5
Тема 12. Організація та проведення уроків про гідро-кліматичні умови території України у ЗЗСО	7	2	1			4
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	52	14	8	-	-	30
Разом за семестр	90	24	16	-	-	50
8-й семестр						
Модуль 3						
Тема 13. Ґрунтовий покрив України	6	2	2			2
Тема 14. Земельні ресурси України						
Тема 15. Рослинний покрив та тваринний світ України	6	2	1			3
Тема 16. Біологічні ресурси України						
Тема 17. Ландшафти України: генезис, розвиток та класифікація	6	2				4
Тема 18. Рівнинні ландшафтні структури України	6	2	2			2
Тема 19. Гірські ландшафтні структури України						
Тема 20. Ландшафтне різноманіття України	6	2				4
Тема 21. Організація та проведення тематичних занять про ґрунтово-біотичні особливості та ландшафти України у ЗЗСО	5	2				3
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	36	12	6	-	-	18
Модуль 4						
Тема 22. Природні рекреаційні ресурси України	5	2				3
Тема 23. Природно-ресурсний потенціал України та його територіальна диференціація	6	2	2			2
Тема 24. Сучасні негативні фізико-географічні процеси на території України	6	2	2			2
Тема 25. Геоекологічна ситуація в Україні	6	2				3
Тема 26. Охорона природи в Україні. Природоохоронні території	5	2	2			2
Тема 27. Організація тематичних занять про геоекологічну ситуацію та збереження природи в Україні в ЗЗСО	5	2	1			2
Тема 28. Методичні основи викладання шкільного курсу «Фізична географія України»	5	2				3
Модульна контрольна робота	1		1			
Разом за модуль	39	14	8	-	-	17
Разом за семестр	105	26	14	-	30	35

Заочна форма навчання

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
7-й семестр						
Тема 1. Вступ до курсу. Географічне положення України	10	2				8
Тема 2. Фізична географія України як шкільний курс						
Тема 3. Розвиток та сучасні риси тектонічної та геологічної будови України. Мінерально-сировинні ресурси.	12	2				10
Тема 4. Геоморфологічна будова та рельєф України						
Тема 5. Організація та проведення уроків про геолого-геоморфологічну будову України у ЗЗСО	12	2				10
Тема 6. Кліматичні умови території України	12	2				10
Тема 7. Сезонність погодних умов. Кліматичне районування	12	2				10
Тема 8. Кліматичні ресурси України						
Тема 9. Поверхневі поди України	12	2				10
Тема 10. Підземні води України. Водозабезпеченість та використання водних ресурсів	10	2				8
Тема 11. Моря України та їх ресурси						
Тема 12. Організація та проведення уроків про гідро-кліматичні умови території України у ЗЗСО	10	2				8
Разом за семестр	90	16	-	-	-	74
8-й семестр						
Тема 13. Ґрунтовий покрив України	10	2				8
Тема 14. Земельні ресурси України						
Тема 15. Рослинний покрив та тваринний світ України	10	2				8
Тема 16. Біологічні ресурси України						
Тема 17. Ландшафти України: генезис, розвиток та класифікація	8	2				6
Тема 18. Рівнинні ландшафтні структури України	10		2			8
Тема 19. Гірські ландшафтні структури України						
Тема 20. Ландшафтне різноманіття України						
Тема 21. Організація та проведення тематичних занять про ґрунтово-біотичні особливості та ландшафти України у ЗЗСО	10					10
Тема 22. Природні рекреаційні ресурси України	8		2			6
Тема 23. Природно-ресурсний потенціал України та його територіальна диференціація						
Тема 24. Сучасні негативні фізико-географічні процеси на території України	10		2			8
Тема 25. Геоекологічна ситуація в Україні						
Тема 26. Охорона природи в Україні. Природоохоронні території						
Тема 27. Організація тематичних занять про геоекологічну ситуацію та збереження природи в Україні в ЗЗСО	9		2			7
Тема 29. Методичні основи викладання шкільного курсу «Фізична географія України»						
Разом за семестр	105	6	8	-	30	61

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
7-й семестр			
1	<i>Практична робота №1.</i> Формування території України та її межі. Історія географічних досліджень	2	-
2	<i>Практична робота №2.</i> Геолого-геоморфологічна будова України. Мінерально-сировинна база	2	-
3	<i>Практична робота №3.</i> Орографічні особливості та гіпсометрія рельєфу України	2	-
4	<i>Практична робота №4.</i> Розробка тематичного уроку про геологію та рельєф України	2	-
5	<i>Практична робота №5.</i> Аналіз кліматичних показників території України	2	-
6	<i>Практична робота №6.</i> Сучасні тенденції змін клімату в Україні	2	-
7	<i>Практична робота №7.</i> Внутрішні води України та їх ресурси	2	-
8	<i>Практична робота №8.</i> Розробка тематичного уроку про гідро-кліматичні умови території України	2	-
8-й семестр			
9	<i>Практична робота №9.</i> Ґрунтовий покрив та земельні ресурси України	2	-
10	<i>Практична робота №10.</i> Ліси України та їх регіональний розподіл	2	-
11	<i>Практична робота №11.</i> Ландшафти та фізико-географічне районування України	2	2
12	<i>Практична робота №12.</i> Природо-ресурсний потенціал України та оцінка природних ресурсів	2	2
13	<i>Практична робота №13.</i> Геопросторовий аналіз розвитку сучасних негативних фізико-географічних процесів на території України	2	2
14	<i>Практична робота №14.</i> Аналіз антропогенної трансформації та забруднення довкілля в Україні	2	-
15	<i>Практична робота №15.</i> Розробка інтерактивного уроку на тему «Охорона природи та збереження довкілля в Україні»	2	2
Разом		30	8

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Етнічні межі України	2	2
2	Дослідження природних умов та ресурсів України	2	2
3	Структура фізичної географії як науки	2	2
4	Мета впровадження фізичної географії у шкільну програму	2	2
5	Основні етапи формування геологічної будови території України	2	1
6	Походження, поширення та фізико-хімічні властивості лесів	1	1
7	Землетруси в Україні та їх вплив на формування сучасного рельєфу	1	2
8	Зледеніння Східноєвропейської рівнини та їх відображення у рельєфі України	1	2
9	Поширення грязевих вулканів на території України	1	1
10	Карстоутворення та печери на території України	1	1
11	Геоморфологічні рівні України	1	2
12	Ігрові типи шкільних занять	2	5
13	Використання ГІС для аналізу морфології рельєфу України	2	5

14	Прояв глобальних змін клімату на території України	2	4
15	Аналіз бази даних Українського гідрометеорологічного центру Державної служби України з надзвичайних ситуацій	3	3
16	Аналіз синоптичних карт території України	2	3
17	Кліматичне районування території України	2	3
18	Агрокліматичне районування території України	2	3
19	Посухи в Україні та Європі	1	4
20	Зрошувально-обводнювальні та осушувальні системи в Україні	2	4
21	Болота України	1	3
22	Озера і водосховища України	2	3
23	Підземні води України	2	2
24	Поширення та властивості мінеральних води в Україні	2	2
25	Формування та розвиток елементів берегової лінії морів	2	2
26	Динаміка та властивості річкових дельт басейнів морів України	3	2
26	Формування інформаційної компетентності учнів на уроках фізичної географії України	2	4
27	Методи унаочнення метеорологічних даних на уроках географії	2	4
28	Структура і сучасний стан землекористування в Україні	1	4
29	Проблеми деградації земельних ресурсів в Україні	1	4
30	Видове різноманіття рослинного світу	1	4
31	Проблеми всихання ялини європейської в лісах України	2	4
32	Зміст «генетичного підходу» у вивченні ландшафтів України	2	3
33	Фізико-географічне районування як метод вивчення території	2	3
34	Вплив континентальності на рівнинні ландшафти України	2	3
35	Вплив зледенінь на формування ландшафтних структур гірських систем України	2	3
36	Види ландшафтного різноманіття	2	2
37	Ландшафтне профілювання як метод візуалізації даних	2	5
38	Використання онлайн-платформ для вивчення характеру земної поверхні на уроках географії	1	5
39	Рекреаційне районування України	1	1
40	Проблеми використання рекреаційних ресурсів в Україні	2	2
41	Використання природних ресурсів у промисловості	1	1
42	Використання природних ресурсів у сільському господарстві	1	2
43	Річний розподіл фізико-географічних процесів в Україні	1	1
44	Ландшафтна диференціація сучасних негативних фізико-географічних процесів	1	1
45	Глобальні та локальні геоекологічні проблеми України	1	1
46	Антропізація навколишнього середовища України під прямим техногенним впливом	2	2
47	Нормативно-правова база організації природоохоронної діяльності в Україні	1	1
48	Проблеми оптимізації природоохоронних об'єктів	1	2
49	Проблеми висвітлення техногенних катастроф на уроках фізичної географії України	1	2
50	Місцеві осередки забруднення природного середовища	1	1
51	Застосування приладової бази на лабораторних заняттях з географії в ЗЗСО	1	1
52	Інноваційні методи навчання з курсу «Фізична географія України» в ЗЗСО	1	2
53	Використання наочних засобів у процесі викладання курсу «Фізична географія України» в ЗЗСО	1	1
Разом		85	135

6.5. Індивідуальні завдання

Індивідуальне навчально-дослідне завдання з дисципліни «**Фізична географія України та методика її навчання**» є видом навчально-дослідної роботи студента, яка містить елементи та результати дослідницького пошуку і відображає певний рівень його навчальної компетентності, вміння презентувати результати роботи тощо.

Метою виконання ІНДЗ є систематизація, узагальнення та закріплення студентами основних теоретичних і методичних положень дисципліни та апробація їх на практиці, оволодіння пошуковими системами інформації та набуття навиків самостійного проведення наукового дослідження і написання наукового звіту у вигляді курсової роботи.

Завдання – збір, цілісний аналіз та оволодіння географічної інформації за темою наукового дослідження, проведення самостійних польових і камеральних досліджень та ін.

Орієнтовні теми для написання курсових робіт

1. Географічне положення України: переваги і недоліки
2. Етнічні українські землі
3. Проблеми делімітації та демаркації державних кордонів України
4. Сучасні проблеми збереження державних кордонів України
5. Основні етапи географічного вивчення території України
6. Географічні школи та центри в Україні: становлення та сучасний розвиток
7. Формування та розвиток тектонічних структури території України
8. Особливості геоморфогенезу та неотектогенезу Українських Карпат
9. Неотектонічні рухи та їх динаміка на території України
10. Основні етапи геологічної історії території України
11. Геологічні особливості формування гірських систем України (*Українські Карпати або Кримські гори*)
12. Геологічні та геоморфологічні пам'ятки природи в Україні
13. Лесові відклади в Україні: генезис, поширення та властивості
14. Особливості геологічної будови Українських Карпат
15. Зледеніння в Українських Карпатах: хронологія та вплив на розвиток рельєфу
16. Зледеніння Східноєвропейської рівнини та їх відображення у рельєфі України
17. Різновиди та поширення четвертинних відкладів в Україні
18. Генетичні типи рельєфу в Україні: походження, різновиди та поширення
19. Геоморфологічні рівні на території України: особливості формування та розташування
20. Особливості геоморфологічної будови України
21. Морфоструктури центрального типу на території України
22. Вплив господарської діяльності на розвиток рельєфу України
23. Белігеративні форми рельєфу в Україні
24. Географія (*паливних, рудних або нерудних*) корисних копалин України
25. Перспективи розвитку енергетики в Україні
26. Особливості висотної кліматичної зональності у гірських системах України (*Українські Карпати або Кримські гори*)
27. Особливості кліматичних умов на території України
28. Сезонна динаміка метеорологічних показників на території України
29. Сучасні тенденції змін клімату в Україні
30. Неприятливі метеорологічні процеси та явища на території України
31. Аналіз річного ходу кліматичних умов міст України (*на прикладі міста на вибір студента*)
32. Сучасний стан та використання кліматичних ресурсів України
33. Сучасний стан та перспективи геліоенергетики в Україні
34. Характеристика та освоєння вітроенергетичних ресурсів України
35. Географія штучних водойм на території України
36. Природні ресурси Чорного (*або Азовського*) моря: різноманіття, стан та використання
37. Гідрографічна характеристика річок України (*на вибір студента*)
38. Гідрологічна характеристика річок України (*на вибір студента*)
39. Географія боліт України
40. Високірізні озера Українських Карпат

41. Сучасний стан та використання водних ресурсів України
42. Особливості водозабезпеченості регіонів України
43. Різноманіття та розвиток елементів берегової лінії морів України
44. Розвиток фізико-географічних процесів на узбережжі Чорного та Азовського морів в Україні
45. Гідрографічна мережа Гірського Криму (або *Українських Карпат*)
46. Водосховища річки Дніпро: сучасний стан та проблеми використання
47. Сучасний стан та використання підземних вод в Україні
48. Властивості та використання мінеральних вод в Україні
49. Проблеми збереження біорізноманіття в Україні
50. Характеристика біологічних ресурсів України
51. Сукцесійні процеси деградації степів України
52. Вплив змін клімату на структуру рослинного покриву України (або *фізико-географічної зони*)
53. Характеристика лісових ресурсів області (на вибір студента)
54. Деградація рослинного покриву степів України
55. Особливості та перспективи лісокористування в Україні
56. Характеристика ґрунтового покриву України
57. Меліорація земель України
58. Структура та використання земельних ресурсів в Україні
59. Проблеми збереження ґрунтів урбанізованих територій в Україні
60. Фізико-хімічні властивості ґрунтів рівнинної (або *гірської*) частини України
61. Агрокліматичні ресурси України
62. Негативні геолого-геоморфологічні процеси на території України
63. Негативні гідро-метеорологічні процеси та явища на території України
64. Негативні біотичні процеси на території України
65. Чинники формування ландшафтів Українських Карпат (або *Кримських гір*)
66. Розвиток ландшафтів України у четвертинний період
67. Ландшафтні особливості природних зон України (за вибором)
68. Антропогенні ландшафти України
69. Рівнинні (або *гірські*) ландшафтні структури України
70. Особливості ландшафтно-ї структури Українських Карпат
71. Ландшафтна структуру басейну річки (на вибір студента)
72. Вертикальна ландшафтна ярусність в Українських Карпатах
73. Аналіз ландшафтного різноманіття області (на вибір студента)
74. Оцінка природних рекреаційних ресурсів Українських Карпат
75. Природні рекреаційні ресурси регіонів України (на вибір студента)
76. Природно-ресурсний потенціал адміністративних регіонів України
77. Природно-ресурсний потенціал фізико-географічних регіонів України
78. Структура та розвиток природно-заповідного фонду України
79. Європейські підходи оптимізації природоохоронної діяльності в Україні
80. Моніторинг природного середовища в Україні
81. Геоекологічні проблеми однієї з областей України (на вибір студента)
82. Поводження з відходами та небезпечними хімічними речовинами в Україні
83. Надзвичайні ситуації природного та техногенного характеру в Україні
84. Екологічні загрози внаслідок військових дій на південному сході України
85. Теоретико-методологічні основи викладання шкільного курсу «Фізична географія України»
86. Дидактичний комплекс до вивчення шкільного курсу «Фізична географія України»
87. Методичні основи викладання шкільного курсу «Фізична географія України»
88. Сучасні підходи до викладання шкільного курсу «Фізична географія України»
89. Методичні прийоми навчання та організації уроків з курсу «Фізична географія України» у ЗЗСО
90. Поняття та дидактичні можливості опорно-інформаційних схем з курсу «Фізична географія України» у ЗЗСО
91. Застосування сучасних інформаційних технологій у навчанні шкільного курсу «Фізична географія України»
92. Організація учнівських досліджень в рамках шкільного курсу «Фізична географія України»

93. Краєзнавчий аспект у вивченні курсу «Фізична географія України» у ЗЗСО
94. Використання ГІС-технологій у навчанні курсу «Фізична географія України» у ЗЗСО
95. *Тема за вибором студента*

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Вивчення навчальної дисципліни «Фізична географія України та методика її навчання» передбачає використання географічних карт, навчальних атласів, ілюстрацій, схем, таблиць, довідників тощо, відповідно до теми заняття, низки освітніх порталів із електронним картографічним матеріалом та ін. Для представлення деяких лекційних матеріалів та результатів індивідуальних робіт студентів передбачається використання мультимедійних проекторів та екранів.

Інформаційні технології та засоби онлайн навчання: прикладні програми (MS Office 2010, MS Windows XP), система електронного навчання Moodle <https://e-learn.uzhnu.edu.ua>, електронна пошта на базі глобальних інформаційно-комунікаційних порталів, внутрішня корпоративна електронна пошта УжНУ; електронний репозитарій ДВНЗ «УжНУ» <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui>, сайт УжНУ <https://www.uzhnu.edu.ua>, інформаційні ресурси в мережі Інтернет.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Байцар А. Л. Фізична географія України : навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2012. 354 с.
2. Маринич О. М., Шищенко П. Г. Фізична географія України : підручник. 3-тє вид. Київ : Т-во «Знання», КОО, 2006. 511 с.
3. Руденко В. П. Географія природо-ресурсного потенціалу України. У 3-х част. : підручник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2010. 552 с.
4. Сивий М., Паранько І., Іванов Є. Географія мінеральних ресурсів України : монографія. Львів : Простір М, 2013. 684 с.
5. Паньків З. П. Ґрунти України: навчально-методичний посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 112 с.
6. Суматохіна І. М. Методичні вказівки до виконання практичних та самостійних робіт з курсу «Фізична географія України». Видання 2-ге, доповнене, оновлене. Дніпро: Друкарня «Будинок друку», 2017. 40 с.
7. Міхелі С.В. Бакалаврські та магістерські фізико-географічні дослідження: методичні рекомендації з проведення та оформлення результатів: начальний посібник. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 164 с.
8. Карабінюк М. М., Мельничук В.П. Методичні рекомендації щодо виконання курсових робіт з фізико-географічних дисциплін (для студентів спеціальностей 014.07 Середня освіта (Географія) та 106 Географія). Ужгород: ПП Данило С. І., 2021. 19 с.

Допоміжна література

1. Географічна енциклопедія України: в 3-х томах / за ред. О. М. Маринич та ін. К., 1989-1993.
2. Геоєкологія Львівської області : монографія / Ю. Андрейчук, Л. Безручко, В. Біланюк та ін. / за заг. ред. Є. Іванова. Львів : Простір-М, 2021. 606 с.
3. Булава Л. М. Фізична географія України. Х.: АН ГРО плюс, 2008. 228 с.
4. Карабінюк М. М. Природні територіальні комплекси субальпійського і альпійського високогір'я Чорногірського масиву Українських Карпат : дис. ... канд. геогр. наук : 11.00.01. / Київський нац. ун-т. ім. Т. Шевченка. Київ, 2020. 278 с.
5. Карабінюк М. М., Буряник О. О., Роман Л., Карабінюк Я. В. Рекреаційно-туристична діяльність у Карпатському біосферному заповіднику: динаміка, сучасний стан та проблеми розвитку. *Людина та довкілля. Проблеми неоекології*. 2021. № 35. С.115–130.
6. Карабінюк М. М. Ландшафтна диференціація негативних фізико-географічних

процесів у субальпійському і альпійському високогір'ї Чорногори (ділянка "Шешул-Петрос"). *Фізична географія і геоморфологія*. 2019. Вип. 93 (3). С. 7–17.

7. Карабінюк М. М., Гнатяк І. С., Буряник О. О., Гостюк З. В., Карабінюк Я. В. Сучасна динаміка рівнів вод та їх паводкових підйомів у верхів'ї річки Прут у межах ландшафту Чорногора (Українські Карпати). *Фізична географія та геоморфологія*. 2021. Вип. 1-3(105-107). С. 7–17.

8. Качайло М. М., Лета В. В., Карабінюк М. М., Мельничук В. П. Дослідження на уроках географії як засіб активізації пізнавальної діяльності учнів. *Інноваційна педагогіка*. Вип. 49. 2022. С. 43–49.

9. Комплексний атлас України. К.: ДНВП Картографія, 2005.

10. Мельник А. В. Українські Карпати: еколого-ландшафтознавче дослідження. Львів: Видав. центр. ЛНУ ім. Івана Франка, 1999. 286 с.

11. Мельничук В. П., Попович І. С. Практикум з фізичної географії України. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2010. 101 с.

12. Національний атлас України / НАН України, Інститут географії, Державна служба геодезії, картографії та кадастру; голов. ред. Л. Г. Руденко; голова ред. кол. Б. Є. Патон. К. : ДНВП «Картографія», 2007. 435 с.

13. Пестушко В. Ю. Фізична географія України. К.: Український обрій, 1994.

14. Сучасна динаміка рельєфу України / за ред. В. П. Палієнко. К.: Наук. думка, 2005. 375 с.

15. Рельєф України : навчальний посібник / за ред. В. В. Стецюка. К.: Видавничий дім «Слово», 2010. 685 с.

16. Grodzynskyi M. D. Neogene prehistory of the landscapes of Ukraine. *Journal of Education, Health and Sport*. 2017. № 7(6). P. 206-214. DOI <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.804623>

17. Karabiniuk M. M., Leta V. V., Ozymko R. R., Saliuk M. R., Melnychuk V. P. Problems of definition and ways to prevent plagiarism in student cartographic works. *Innovative Pedagogy*. 2022. Vol. 47. P. 244–249. DOI: <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/46.49>

18. Karabiniuk M., Kalynych I., Leta V., Mykyta M., Melnychuk V. Geological conditions of development and landscape differentiation of modern geological and geomorphological processes in the highlands of the Chornohora massif (Ukrainian Carpathians). *Geodynamics*. 2022. Vol. 1(32). P. 64–79. DOI: <https://doi.org/10.23939/jgd2021.02.064>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Підручники для вивчення навчальної дисципліни:

⇒ https://chtyvo.org.ua/authors/Marynych_Oleksandr/Fyzyczna_heohrafiia_Ukrainy/

⇒ https://www.researchgate.net/publication/321293369_Geografia_mineralnih_resursiv_Ukraini_Geography_of_mineral_resources_of_Ukraine

⇒ <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/7384/1/%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%BA%D1%82%D0%B8%D0%BA%D1%83%D0%BC%20%D0%B7%20%D1%84%D1%96%D0%B7%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%BE%D1%97%20%D0%B3%D0%B5%D0%BE%D0%B3%D1%80%D0%B0%D1%84%D1%96%D1%97%20%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%B8.pdf>

⇒ <https://zenodo.org/record/804623#.YfU3NOpBy00>

2. Освітні портали:

⇒ <http://geomap.land.kiev.ua/zoning-1.html>

⇒ <http://atlas.igu.org.ua/index.html>

⇒ <http://wdc.org.ua/atlas/default.html>

⇒ <http://biblioteka.uz.ua/>

⇒ <http://geografica.net.ua/>

⇒ <http://geoknigi.com/index.php>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___/ 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток___).
(потрібно підкреслити)

протокол №___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)